

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет природничий
Кафедра географії та методики її викладання

СИЛАБУС

до навчальної дисципліни

«ГЕОГРАФІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»

підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня на основі повної загальної середньої освіти

галузі знань 10 Природничі науки

спеціальності 103 Науки про Землю

за освітньою програмою Географія

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу	Географія сільського господарства
Мова викладання	українська
Викладачі	Любинський Олександр Іванович
Профайл викладачів	http://ecolog.kpnu.edu.ua/kafedra/sklad-kafedry/
E-mail	lubin.alex@gmail.com
Сторінка курсу в MOODL	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=470
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку консультацій та індивідуальної роботи, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри

2. Анотація до курсу

Вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Географія сільського господарства» здійснюється відповідно до освітньо-професійної програми Географія підготовки бакалаврів за спеціальністю 103 Науки про Землю. Дисципліна відноситься до циклу дисциплін професійної підготовки і є компонентом вибіркового навчального дисциплін. Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості й закономірності функціонування сільського господарства для вирішення забезпечення населення продовольством та продовольчої проблеми країни.

Програма навчальної дисципліни містить 2 змістові модулі: 1. Теоретико-методичні основи розвитку сільського господарства 2. Територіальна організація галузей АПК України і світу.

3. Мета та цілі курсу

Мета: освоєння теоретичних знань та вивчення особливостей сучасного сільського господарства, закономірностей формування, функціонування агропромислових комплексів як територіальних структур сучасного господарства.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- розкрити теоретико-методичні основи функціонування АПК;
- охарактеризувати основні чинники територіальної організації АПК;
- визначити особливості територіальної організації основних сфер АПК;

- розкрити сутність та механізм функціонування агропродовольчого ринку;
- розкрити сутність продовольчої безпеки;
- охарактеризувати агропромислові зони та райони України;
- охарактеризувати розвиток малого підприємництва в агробізнесі України;
- охарактеризувати товарні ринки основних видів продовольчої продукції в Україні та світі.

Основні підходи до вивчення дисципліни

Вивчення дисципліни ґрунтується на партнерській співпраці викладачів і студентів, особистісно орієнтованому підході до освіти, принципі систематичності та послідовності в освіті, аналітико-синтетичній професійно спрямованій діяльності студента.

4. Формат курсу

Стандартний курс (очний).

5. Результати навчання

Програмні компетентності навчання:

Загальні компетентності:

- Здатність застосовувати набуті знання в практичних цілях.
- Прагнення до збереження природного навколишнього середовища та відповідального природокористування.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- Здатність застосовувати інструментарій, технології та спеціалізовані методики з географічних досліджень, наукової і творчої діяльності у сферах територіального районування, природоохоронної справи та ресурсної оцінки.
- Здатність розуміти екологічні явища і процеси з позиції їх геопросторового прояву. Побудова на їх основі регіональних моделей збалансованого природокористування.

Програмні результати навчання

Результати навчання здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 103 Науки про Землю:

- володіти навичками оцінки природних ресурсів;
- аналізувати методологічні принципи організації виробничої діяльності для максимальної її ефективності;

Очікувані результати навчання з дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

знати:

- сутність АПК, їх типізацію за різними ознаками;
- зміст, види, форми агропромислової інтеграції;
- елементи функціонально-компонентної, функціонально-територіальної та організаційно-управлінської структури АПК;
- види функціональних зв'язків АПК;
- зміст основних методів агропромислових досліджень;
- зміст чинників територіальної організації АПК;
- особливості територіальної організації основних сфер АПК;
- механізм функціонування та структуру агропродовольчого ринку;
- елементи ринкової інфраструктури агропродовольчого ринку;

- зміст і основні загрози продовольчій безпеці;
- зональні, локальні та азонанальні елементи територіальної структури АПК України;
- географію малого підприємництва в агробізнесовій діяльності України;
- сучасні риси світового ринку сільськогосподарської сировини та продовольства, географію основних продовольчих товарних ринків світу;

вміти:

- використовувати методики та різноманітні методи дослідження АПК різних ієрархічних рівнів;
- виділяти й аналізувати різноманітні групи чинників формування і розвитку АПК;
- визначати елементи територіальної структури АПК;
- проводити економіко-географічні дослідження продовольчих товарних ринків;
- оцінювати рівень продовольчої безпеки регіонів і країн.

6. Обсяг і ознаки курсу

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік навчання	4	-
Семестр вивчення	7-8	-
Кількість кредитів ЄКТС	6	-
Загальний обсяг годин	180	-
Кількість годин навчальних занять	60	-
Лекційні заняття	30	-
Практичні заняття	30	-
Семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна та індивідуальна робота	120	-
Форма підсумкового контролю	залік	

7. Пререквізити курсу

Навчальна програма дисципліни передбачає попереднє оволодіння предметами: Суспільна географія, соціальна та економічна географія, геоекологія. Організація навчання передбачає цілеспрямовану самостійну роботу студентів, виконання практичних завдань аналітичного, узагальнюючого професійно спрямованого характеру.

8. Політики курсу

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні основи розвитку сільського господарства

Тема 1. Вступ. Географія сільського господарства як наука

Тема 2. Світове сільське господарство

Тема 3. Агропромислова інтеграція. Типізація АПК.

Тема 4. Функціональна структура АПК. Зв'язки АПК

Тема 5. Умови й фактори територіальної організації сільськогосподарського виробництва

Змістовий модуль 2. Територіальна організація галузей АПК України і світу

Тема 6. Особливості територіальної організації основних сфер АПК

- Тема 7. Продовольча безпека. Продовольча безпека в регіонах України
- Тема 8. Агропродовольчий ринок
- Тема 9. Світовий ринок сільськогосподарської сировини і продовольства
- Тема 10. Загальна характеристика сільськогосподарського виробництва в Україні. Географія сільського господарства в Україні
- Тема 11. Географія харчової промисловості України
- Тема 12. Географія агропродовольчого ринку України
- Тема 13. Особисті селянські господарства в Україні. Географія фермерських господарств в Україні
- Тема 14. Агропромислове районування України
- Тема 15. Зовнішньоекономічні зв'язки АПК України. Географія інвестиційної діяльності в АПК України

Рекомендовані джерела:

Основна

1. Аграрна економіка: Підручник / Д.К. Семенда, О.І. Здоровцов, П.С. Котик, О.О. Школьник, О.Л. Бурляй, М.А. Коротєєв, Л.Ф. Бурик, А.П. Бурляй, А.І. Кисіль, К.Г. Гайдай: За ред. Д.К. Семенди та О.І. Здоровцова. – Умань, 2005. – 318 с.
2. Агропромисловий комплекс Української РСР. Посібник для вчителя /За ред. І. Андрійчука.
3. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. Підручник. – К.: КНЕУ, 2002. – 426 с.
4. Балабанов Г.В., Кобзєв О.М., Семенченко Г.В. Трансформація структури сільськогосподарського виробництва України: регіональний аспект. – К., 2000.
5. Борщевський П.П., Ушкаренко В.О., Чернюк Л.Г., Мармуль Л.О. Регіональні агропромислові комплекси України. – К.: Наук. думка, 1996.- 262с.
6. Гладич Б.Б. Аграрний ринок. – Тернопіль, 2002.
7. Данилишин Б.М., Беженар В.Л., Лисецький А.С. Сільське господарство України: сучасний стан і перспективи розвитку. – К., 1998.
8. Економіка розвитку: Підручник / О.М. Царенко, Н.О. Бей, І.І. Д'яконова, І.В. Сало; за ред. д.е.н., професора І.В. Сало. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 590 с.
9. Манів З.О., Луцький І.М., Манів С.З. Регіональна економіка. Навч. посібник. – Львів: «Магнолія 2006», 2008. – 640 с.
10. Міжнародна економіка / За ред. А.П. Румянцева. – К.: Знання, 2006. – 479 с.
11. Міжнародна економіка: Навч. посібник // за ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, В.С. Осипової. – К.: ЦУЛ, 2008. – 1118 с.
12. Пістун М. Д., Гуцал В.О., Проватор Н.І. Географія агропромислових комплексів. Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1997. – 200 с.
13. Саблук П.Т. Зміст і складові аграрних перетворень на сучасному етапі, стан їх проведення. – К.: ІАЕ УААН, 1998. – 215 с.
14. Семенов В.Ф., Сіваченко І.Ю., Федоряка В.П. Загальний курс агробізнесу. – К, 2000.
15. Ситник В.П. Трансформація АПК України в ринкових умовах. – К.: ІАЕ, 2002. – 518 с.
16. Сосько С.П., Кулішов В.В., Мустафін В.І. Ринок і регіоналістика. Навч. посібник. – Київ: Ніка Центр, Ельга, 2002. – 408 с.
17. Территориальная организация агропромышленных комплексов. – К.: Наукова думка, 1985. – 302 с.
18. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с.
19. Хвесик М.А., Горбач Л.М., Пастушенко П.П. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка. Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – 344 с.
20. Хорунжий М.Й. Організація агропромислових комплексів. – К., 2001.
21. Шубравська О.В. Сталий розвиток агропродовольчої системи України. – К., 2002.

Додаткова

1. Всемирный Банк. Доклад о мировом развитии 2008. Сельское хозяйство на службе

- розвиття. – М.: Весь Мир, 2008.
2. Голиков А.П., Грицак Ю.П., Казакова Н.А., Сидоров В.И. География мирового хозяйства: Учебное пособие. – К.: Центр учебной литературы, 2008. – 192 с.
  3. Зиновчук В.В. Кооперативная идея в сельском хозяйстве Украины и США. – К.: Логос, 2011. – 221 с.
  4. Макинтайр Р.Дж. Постсоветское сельское хозяйство: неререформированное, но оставляющее надежду // Проблемы теории и практики управления, 1997. - № 6. – С. 25.
  5. Созінов О.О., Сонько С.П. Агроєкосистема / Екологічна енциклопедія: У 3т. / Редколегія: А.В. Толстоухов (головний редактор) та ін. – К.:ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2006. – Т. 1. – С. 14.
  6. Сонько С.П. Агроєкосистема як екологічна ніша людини / Зб. наук. праць Уманського ДАУ. Ч.1. Агрономія. Вип. 71. – Умань, 2009. – С. 188-199.
  7. Сонько С.П. Екологія агроландшафтів і програмовані технології вирощування сільськогосподарських культур / Зб. наук. праць Уманського НУС. Ч.1. Агрономія. Вип. 73. – Умань, 2010. – С. 360-365.
  8. Сонько С.П., Скринько М.М. Інфраструктура в умовах транзитивної економіки. Наукова монографія / Харків: Вид-во “Екограф”, 2004. – 348 с.
  9. Сонько С.П. Територіальна організація сільського господарства та стійкий розвиток – шлях до нової парадигми / Ринкова трансформація економіки АПК: кол. монографія / За ред. акад. УААН П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. Ч.4. – Київ: ІАЄ, 2002. – С. 212-216.
  10. Царенко А.М. Экономические проблемы производства экологически чистой агропромышленной продукции (теория и практика). – К.: Аграрна наука, 1998. – 252 с.
  11. Царенко О.М., Щербань В.П., Тархов П.В. Економіка та менеджмент екологізації АПК. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2002. – 256 с.
  12. Щербань В.П. Екологічні проблеми землекористування в Україні // Вісник СДАУ. Серія «Фінанси і кредит». – 2000. - № 1. – С. 153-156.
  13. Шарьгин М.Д. Введение в экономическую и социальную географию: учебное пособие для вузов. – М.: Дрофа, 2007.

Інформаційні ресурси

1. Агробізнес-кур'єр: всеукраїнська аграрна газета. – Режим доступу: <http://www.agrobiz.com.ua/>
2. Агробізнес сьогодні. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/>
3. Агробізнес: Український агропортал. – Режим доступу: <http://www.agrobiznes.com.ua/>
4. Желтиков В.П. Экономическая география. – М., 2001. – Режим доступа: <http://www.sbiblio.com/forum/>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Офіційний сайт Міністерства економіки України. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
7. Справочные материалы по географии мирового хозяйства. – Режим доступа: <http://www.vlant-consult.ru>

9. Система оцінювання та вимоги

Оцінювання. Поточне оцінювання здійснюється на підставі якісного аналізу теоретичних знань здобувача вищої освіти, виконання студентом практичних завдань та самостійної роботи. Враховується рівень сформованості програмних компетенцій навчання.

Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час

проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажання підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на практичних заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань.

Критеріями оцінки є:

Усні відповіді:

- Повнота розкриття питання;
- Логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

виконання письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- охайність оформлення письмової роботи.

Кількісне оцінювання результатів навчання

Поточний і модульний контроль (100 балів)			Сума
Поточний контроль	МКР	Самостійна робота	100
30 балів	50 балів	20 балів	

Максимальний бал оцінки поточної успішності студентів на навчальних заняттях – 12.

Якщо студент не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), завдання самостійної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття студент має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні, семінарські, лабораторні, індивідуальні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Студенту, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Студент, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з невідповідністю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, студент повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Самостійна робота (20 балів)

Контроль за самостійною роботою відбуватиметься за допомогою бесіди (опитування), письмових відповідей та перевірки конспекту.

На самостійне опрацювання відведено 40 питань. Оцінювання самостійної роботи: «0» – робота не виконана, «1-2» – задовільно, «3-4» – добре, «5» – відмінно. За правильну відповідь нараховується 0,1 бал, за неправильну – 0 балів.

Модульна контрольна робота (50 балів)

Модульна контрольна робота складається з теоретичних питань трьох рівнів складності: I рівень (1 питання) – 5 балів, II рівень (2-3 питання) – 10 балів.

Максимально можлива оцінка за модульну контрольну роботу – 50 балів (за ЗМКР 1 – 2- 25 балів). Такого рівня робота має бути виконана грамотно і акуратно. Відповіді на питання контрольної роботи повинні бути повними, вичерпними (I рівень), містити власні роздуми і приклади (II рівень).

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються всі студенти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Студенти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою	Національна залікова оцінка
90-100 і більше	A (відмінно)	10	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	25	добре	
75-81	C (добре)	30		
67-74	D (задовільно)	25	задовільно	
60-66	E (достатньо)	10		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)		незадовільно	не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)			

Вивчення дисципліни передбачає академічну добросесність студента, вміння бути самостійним, незалежним, креативним при виконанні самостійних завдань.